

Ivan Gisbert López
Universitat d'Alacant

EL COMPROMÍS POLÍTIC, FEMINISTA I INDEPENDENTISTA ALS ESCRITS D'ISABEL-CLARA SIMÓ

RESUM

Si bé la narrativa d'Isabel-Clara Simó esdevé un referent irrefutable en la literatura catalana, també ho és en la seua faceta com a periodista i assagista, un terreny en el qual emergeix una veu lluitadora, desinhibida i visceral. Així, analitzarem tots els vessants ideològics de l'autora plasmats en la gran diversitat estilística que forma la seua exitosa i guardonada trajectòria.

Paraules clau: feminisme, independentisme, compromís, política, assaig.

ABSTRACT

While the storytelling of Isabel-Clara Simó has become an irrefutable point of reference in Catalan literature, so too has her journalistic and essay writing, fields in which a fighting, uninhibited, and visceral voice emerges. Along this line, we analyze all sides of the author's ideological spectrum, as seen in the wide range of styles that have shaped her successful and award-winning career.

Keywords: feminism, independence movement, commitment, politics, essay.

1. INTRODUCCIÓ

“M’he atrevit amb tot. Sóc com un bou desbocat. He fet erotisme, assassinats, poesia, assaig, literatura juvenil, teatre... però hi ha una cosa que no he fet, ni podré fer mai perquè sóc molt bèstia: la literatura per a infants, eixa cosa tan tova i tan inútil...”. Aquesta sentència me la confessà Isabel-Clara Simó el 22 de març del 2013 en una de les nombroses entrevistes personals que em va concedir a propòsit de la investigació que vaig dedicar per a la realització de la meua tesi doctoral¹, la qual analitzava a fons els seus contes. Evidentment, ja disposava d’aquesta informació d’antuvi, però aquestes paraules pronunciades per l’autora corroboraven que al davant de mi, a banda d’una dona plana, hospitalària i familiar, hi havia una escriptora erudita, agosarada, pràctica i valenta. Una tot terreny que no dubtava a l’hora d’experimentar, de conrear l’art de l’escriptura i de passar hores i hores als fulls de paper (o a la pantalla de l’ordinador) per tal de crear mons de ficció irrepetibles o de defensar els seus ideals plasmant els pensaments als escrits de caire periodístic.

Així, la ingent tasca de l’autora al llarg de tota la seua trajectòria abraçarà tot tipus d’estils i de gèneres, els quals tractarem detingudament en aquesta comunicació. Però, sobretot, allò que hi tractarem d’analitzar de manera més concisa és la concreció de la seua marca ideològica plasmada als seus escrits i sustentada en quatre pilars bàsics: l’independentisme, el feminisme, la reflexió artística i la llibertat. Com podem observar, fins i tot en la narrativa, el lector pot evidenciar el tarannà ideològic d’una escriptora que denuncia les injustícies, que magnifica protagonistes femenines lluitadores i encoratjades que, a més, es rebel·len i busquen el seu camí d’alliberament, o que en ridiculitza d’altres que la societat enalteix. Es tracta de trencar estereotips i de crear un univers literari que s’acoste, a vegades involuntàriament, a allò ideològicament afí a l’autora.

D’aquesta manera, considerem oportú iniciar aquesta investigació examinant aquells escrits on el vessant ideològic roman més ocult, els contes. Progressivament avançarem en aquesta diversitat estilística fins arribar als escrits periodístics on, de manera més palesa, recolzada per l’objectiu d’aquesta tipologia textual, Isabel-Clara Simó es despulla davant el lector, mostrant així el seu esperit més combatiu i compromés.

2. ELS CONTES

Més de dos-cents relats breus compilats en onze antologies ratifiquen que Isabel-Clara Simó dotà el gènere del conte d’una importància cabdal en la seua trajectòria narrativa. De fet, la seua primera publicació fou *És quan miro que hi veig clar* (1979), i la darrera, de manera pòstuma, *L’inesperat i altres contes* (2022), tancant, i coronant, així un cicle literari molt fructífer i exitós. Entremig, destaquen antologies com *Dones* (1997) i *Homes* (2010) que reuneixen tot un seguit de relats breus que alçaren polseguera entre l’afilada crítica literària.

Amb tot, Isabel-Clara Simó m’afirmava en la mateixa entrevista que “als meus contes no intento ser feminista, ni eròtica, ni sociolingüística. L’objectiu és dibuixar l’aventura humana, intentar obrir finestres sobre el comportament humà... i si et capbusses en la piscina dels meus contes sí que hi trobaràs allò ideològic”. Ara bé, si aprofundim detingudament en els relats i els analitzem des de tots els angles, hi observarem marques inequívocues que caracteritzen l’ideari de l’autora.

En primer lloc, ens centrarem en l’estudi dels personatges, els quals gran part d’ells tenen relació directa o estan vinculats al món artístic i cultural, com ara el conte “Kreuzbreg”, on la protagonista és una jove germànica aprenent dins l’àmbit musical. A més, com que l’autora conrea el conte psicològic, s’hi observarà una anàlisi detinguda de les relacions humanes als seus escrits, amb els consegüents efectes i conseqüències, portades, totes elles, al màxim extrem, com és el cas del relat “Carona de verge”. També caldrà marcar que una estratègia estilística de l’autora consisteix en intercanviar els rols preconcebuts als personatges, com ara al relat “La presidenta”, o estudiar el comportament humà a través de personatges que no ho són, com ara una zebra al relat “HIIHNIH”, o una parella d’alienígenes al relat “L’informe”.

La segona variant de l’estudi dels contes té a veure amb la ubicació espacial i temporal. Els relats de l’autora són principalment contes urbans, situats a escenaris concrets i coneguts, com la ciutat de Barcelona, Berlín, Nova York o Alcoi. L’objectiu sembla molt evident: analitzar la realitat quotidiana i més immediata a l’autora, com al relat “L’airet de matí, a Barcelona”. Fins i tot en alguns relats Simó determina la seua trama conduïda per l’atmosfera espacial amb què els dota, com és el cas del conte “La frontera”, situat en una casa vella i enigmàtica de l’Ametlla del Vallès que, no oblidem, fou lloc de residència de l’escriptora. Els contes, a més, són contemporanis a l’autora i analitzen el moment actual, com ara a “Es regala pis”, on es manifesta críticament l’ambició desprietada de les entitats bancàries a l’hora de fer efectius tot un seguit de desnonaments. Per últim, seguint les passes d’una gran predecessora d’ella com fou Mercè Rodoreda, Isabel-Clara Simó plasma als seus contes l’inexorable pas del temps, dotant-los d’un elevat nombre de protagonistes que comprenen les etapes generacionals de la maduresa i la vellesa, com en el cas del relat “L’Atòmic”.

Respecte a la temàtica, abunden contes amb trets feministes (“Plaer de dona”), eròtics (“Illia”), històrics (“L’equació”), amb clares reflexions sociolingüístiques (“El professor de gramàtica”) i, molts d’ells amb una clara imitació d’estructura mitològica, com ara “El somni de Plató”, que recorda molt al mite de Romeu i Julieta. És per això que en l’anàlisi temàtica observem una clara presència d’elements que conformen l’ideari de l’autora. Allò totalment indiscutible és que els contes esdevenen escrits que serveixen a Simó per experimentar, dotant-los d’una gran diversitat polifònica, temàtica o formal. De fet, en una altra entrevista personal, l’escriptora m’afirmava que “Els contes són quadres impressionistes. Els tens o no els tens. Són immensament més complicats que les novel·les”². Així, tot i que en la seua ficció no hi ha una voluntat ideològica, en el fons dels relats s’observa la petjada indiscutible de l’autora.

3. LES NOVEL·LES

Per a Isabel-Clara Simó, en una altra entrevista personal realitzada el 5 de desembre del 2012 a Barcelona, “la novel·la és un procés creatiu llarg, un procés en què tu vas afegint coses, vas triant, i t’ho vas repensant. Després, tornes a començar”. Un total de trenta-cinc novel·les conformen el seu univers literari (deu d’elles juvenils). L’anàlisi exhaustiva de cadascuna d’elles pot ser tan ingent. És per això, que ens centrarem únicament en tres creacions que, de segur, són més susceptibles de fer visibles l’ideari de l’autora.

En primer lloc *Júlia* (1983), la primera novel·la de l’autora, fruit d’agafar el guant a la proposta del

¹ Tesi titulada *El conte dins la trajectòria literària d’Isabel-Clara Simó*, llegida el juny del 2017, a la Universitat d’Alacant.

² Entrevista realitzada el 26 de setembre del 2013 a sa casa de l’Ametlla del Vallès.

mestre Joan Fuster, el qual desafiava algun alcoià a escriure sobre la Revolució del Petrolí³. El fet de plasmar el sentiment rebel i reivindicatiu dels veïns reclamant unes millores salarials fou el detonant per a ordir una trama potent amb aquest rerefons històric. Evidentment, la protagonista femenina, Júlia, acaba transformant-se en una dona empoderada que, a través de la raó, ha pogut assolir el seu objectiu: ascendir socialment. Observem així, una altra tònica en la narrativa de Simó, la plasmació dels canvis de rols, ja que Júlia actuarà com un home, una vegada situada en l'escalafó econòmic més elevat de la societat.

Tot seguit ens centrarem en *El mossèn* (1987), una altra obra històrica basada en la biografia novel·lada de Jacint Verdaguer. L'autora, després d'haver analitzat les nombroses biografies que se n'havien fet, crea una altra que se centra en aquells elements més morboses i escabrosos, com ara l'exorcisme que arribà a practicar el sacerdot. Sense dubte, l'objectiu de Simó fou reivindicar el menyspreu d'una figura molt important per a la cultura catalana en l'època del seu reviscolament, on el paper de l'escriptura èpica i dels Jocs Florals fou decisiva. Ara bé, aquesta decisió tan polèmica provocà crítiques feréstegues provinents des de les altes esferes catalanes.

Per últim, parlarem de la novel·la *Els invisibles* (2013), obra coral en què observem el comportament dels veïns d'un poble abandonat on només passa una fatídica carretera. Persones esquerpes, melangioses i adustes dominen aquestes terres desateses per les grans urbs centrals. Segons l'autora⁴, “És la novel·la més autobiogràfica que tinc. En ella denuncie la invisibilitat d'aquests habitants, però, alhora, la meua: com a dona, com a escriptora i com a conreadora de la llengua catalana”. Amb aquesta afirmació, no hi ha dubte que Simó també fa servir la seua narrativa per a retreure i incriminar aquells que en la vida real l'han menyspreada per diversos motius.

Així, podem resoldre que la narrativa d'Isabel-Clara Simó mostra una certa petjada autobiogràfica i ideològica que roman en el fons d'aquelles piscines plenes d'aigua que són les seues novel·les. I que cal submergir-se i capbussar-se en elles per observar-les amb deteniment. En la gran varietat de personatges i d'històries que vessen, s'observen reflexions psicològiques potents i, de fet, molts personatges novel·lescs radiografien la personalitat de l'autora (la Wing, la Dorothy, el Ramon, la Júlia, la Mercè...). Per tant, no hi ha millor crítica de la realitat, que la pròpia ficció, com ocorre a *La salvatge* (1994), *El canibal* (2007), *Un tros de cel* (2012) o *Jonàs* (2016).

4. EL TEATRE

A banda del monòleg *Còmplices* (2004), Isabel-Clara Simó publicà *La visita* (2012) obra que fou guardonada amb el 39é Premi de Teatre Ciutat d'Alcoi. El fet que l'autora tinguera poques incursions en el gènere dramàtic respon a una de les seues teories pragmàtiques ja que, per a Simó, en la mateixa entrevista del setembre del 2013, afirmava que “el teatre no s'hauria d'escriure, sinó de representar-lo”. Sense dubte, Simó té predilecció pel teatre, però com a espectadora. No obstant, *La visita* esdevé una obra que ret homenatges a diversos àmbits.

En primer lloc, als ancians. Sofia i Andreu conformen el quadre de protagonistes principals de l'obra: dos vells jubilats, un traductor d'obres clàssiques, encara en actiu i una famosa violinista retirada assetjada per la terrible malaltia del càncer en fase terminal. El segon homenatge és a la música, que tant acompanya l'autora, i la protagonista, en l'etapa de vellesa. I, el darrer homenatge, al fill de Simó, desaparegut en un aparatos accident de trànsit. L'obra esdevé així en una reflexió sobre l'existència humana, dirimint diversos plantejaments sobre la vida i la mort. És per això, que en ella es tracta de reflectir els sentiments a partir de la ficció literària.

5. LA LITERATURA AUTOBIOGRÀFICA

Dins el gènere autobiogràfic Isabel-Clara Simó no se sentia còmoda. Sense dubte, mai li ha agradat la condició d'escriure sobre ella mateixa. Ho podem confirmar observant que, de tot el ventall d'obres que conformen la seua trajectòria, únicament una, *Els racons de la memòria* (2009) reuneix les característiques

³ Procés de revolta anarcosindicalista del poble alcoià que tingué lloc el juliol del 1873, la qual desembocà en greus i violents altercats que tingueren ressò a tot l'estat.

⁴ En aquest cas, l'entrevista realitzada tingué lloc el 20 de febrer del 2013 a sa casa de Barcelona.

que puguen abraçar-la dins d'aquesta tipologia. A més, l'autora sentenciava dins del llibre que “en aquestes pàgines el que he fet és retre un homenatge a les persones que he conegut. No a totes [...] però sí a les persones que més petjada m'han deixat” (Simó, 2009: 8-9). Es tracta d'un compendi d'evocacions, anècdotes i esdeveniments que han copsat l'autora, fent referència a tots els individus que més li han aportat, i tractant d'assolir dos únics objectius: captar l'atenció del lector i configurar el món d'amistats i relacions que han construït la ideologia de l'autora.

Amb tot, l'univers que ha aplegat l'autora en aquestes pàgines són representants del món de l'art i de la cultura en general, ço és, escriptors, pintors, músics, crítics... A més, també s'observa una altra tònica en les seues paraules, la política, més concretament aquelles persones que giren entorn a l'independentisme: “El meu independentisme, el meu païsoscatanisme, i el meu marxisme es feia en aquell moment, més preguntes de les que jo era capaç de contestar” (Simó, 2009: 14).

El cosmos ideològic que congrega l'obra es completa amb potents pinzellades feministes, que condemnen la submissió de la dona i les innumerables dificultats que l'han acompanyada des del moment que va decidir dedicar-se a l'escriptura. Però també hi observem, com ocorria en la narrativa, diferents reflexions sobre la condició humana, madurades amb el pas inexorable dels anys que, a més, l'han portada a una melangia exacerbada cada vegada que pensa en la seua infantesa i les seues arrels: “El que un no oblida mai és el seu poble. [...] Ara, de gran, Alcoi se'm torna imatge i so, com si fos la falda immensa de la natura i de la vida que et crida. La infància torna sempre, fins per als rodamons” (Simó, 2009: 129-130). Per últim, el llibre és coronat amb una oració lapidària que sintetitza la defensa a ultrança de la llibertat individual que Simó professa: “El cas és que he escrit tota la vida [...] I ho he fet només en la meua llengua, per tossuderia, sí, per patriotisme i per necessitat” (Simó, 2009: 137-139).

6. L'ASSAIG

En tot aquest recorregut, ens acostem als escrits on s'evidencia més clarament l'univers ideològic de l'autora. Abans de l'últim graó de l'escala que conformaran els articles periodístics, ens centrem en les obres assagístiques publicades per Simó. En aquest cas, farem referència a quatre d'elles, totes dotades de pensaments dogmàtics inequívocs que mostren les petjades de l'escriptora alcoiana.

La primera d'elles és l'obra *Sobre el nacionalisme (Carta al meu nét)* (2000) que, segons l'autora “Es tracta d'un llibre per a una nova col·lecció dels temes que nosaltres hem parlat sempre i els joves només saben de referències, com ara el comunisme o el feminisme. En el meu cas, he intentat explicar com ho veig jo i per què sóc nacionalista” (Moltó, 2000: 10). Així, com afirma l'assagista, l'obra esdevé un escrit epistolar a una net fictici, sobre la qual es plasma una explicació ideològica i política que defensa Simó: el nacionalisme.

Aportant arguments, anècdotes i vivències personals, l'autora reafirma aquest ideari amb un gran objectiu didàctic.

En l'obra assistim a la rememoració de la infantesa de Simó i aquells moments clau en la seua maduració, com ara l'esclat d'alegria a l'hora d'escriure les seues primeres lletres en català. A més, observem una reflexió profunda sobre el silenci, descrèdit i desconsideració d'escriptors catalans al llarg de la història, com ara Jacint Verdaguer, Mercè Rodoreda, Josep Pla o, fins i tot, la pròpia Simó, fet que proveeix de més força l'escrit. Per tant, és evident que existeix per part de l'autora una preocupació de la salut de la llengua catalana, una llengua minoritària, familiar i íntima, comparada amb la majoritària (el castellà), que ho és de negocis, de lleis i d'internacionalitat.

D'aquesta manera, les pàgines van decantant-se cap al vessant polític, plasmant-hi un rebuig del domini asfixiant que exerceixen els espanyols sobre Catalunya. Segons l'autora: “El nacionalisme és un moviment defensiu d'una societat que veu la seva identitat amenaçada. De fet, cada societat l'expressa d'una manera peculiar” (Simó, 2000: 26). Amb tot, Simó manifesta una repulsa absoluta cap al feixisme i ofereix una solució al problema: la possibilitat de la Independència, fet que alleugeriria els conflictes establerts.

Un altre escrit assagístic que adopta la forma epistolar, *Adéu, Boadella* (2008), se centra en formular una resposta a l'actuació contemporània del famós dramaturg català, el qual havia renunciat i renegat de la seua Catalunya que tants èxits li va proporcionar en el passat. Amb aquest objectiu, Simó analitza la societat del moment des del punt de vista polític, cultural i literari i li proporciona un consell a Boadella: tots els

artistes són humiliats depenent del pensament polític que arriben a defensar. En aquestes pàgines Simó torna a autoproclamar-se nacionalista, tot defensant l'orgull i la dignitat dels catalans i aportant informació que lloe les virtuts d'un bilingüisme equitatiu.

Però l'escrit no només va adreçat a Boadella, sinó també als ciutadans catalans, que, al llarg dels anys han estat participants d'un cert catastrofisme i d'un estancament evident que no els deixa avançar. Cal reacció, cal actuació i, és per això, que l'autora reivindica la seua condició i el tracte rebut pels feixistes i certa part de les altes esferes catalanes: “Sóc tossuda, ambiciosa i continuo endavant. No m'han regalat res. He estat insultada per tanta gent que tot i que el gruix de la meua pell és la mateixa, almenys m'hi he acostumat. El meu pitjor defecte, davant del qual trobo un rebug més impenetrable és que sóc independentista” (Simó, 2008: 91).

Si les dues obres anteriors representaven cartes fictícies, les *Cartes d'independència a la vora d'una tassa de te* (2011) compilen l'intercanvi epistolar real entre Isabel-Clara Simó i Patrícia Gabancho⁵. És per això, que els escrits estan dotats de més intimisme i, per tant, les temàtiques s'acosten més a la quotidianitat de l'autora: literatura, política, anècdotes i observacions. En ells, s'intercanvien opinions amb una receptora amb qui comparteix molts ideals. A més, totes dues, en aquesta permuta de cartes aprofundeixen en la psicologia i en el comportament dels humans, tractant aspectes com el racisme, la vanitat, la mort o el talent, entre d'altres. De fet, totes dues són amants de la independència personal i de la llibertat creativa: “Em fa l'efecte que som dues dames madures angleses prenent te a la vora del foc i que xerren plàcidament alienes a la indiferència dels altres respecte al seu cervell femení, oficialment per a l'abstracció” (Simó, 2011: 63).

Evidentment, en aquestes cartes tornem a presenciar un dels pilars fonamentals de l'univers ideològic de l'autora: el feminisme. Respecte a aquest últim aspecte, segons l'autora, la revolució més important del segle XX va ser la revolució de les dones, la més sacsejadora i que ha capgirat més els usos, costums, habitats i relacions humanes. Ara bé, la presència constant de la ideologia política no podria faltar, de fet, totes dues recorden funestament les dictadures que han patit en els seus respectius territoris. Amb tot, Simó albira un futur optimista, únicament il·luminat amb una possibilitat d'independència en un horitzó molt proper, recolzat pel poble català, un poble pacífic, marginat, apartat i amb una història silenciada.

Per últim, i tancant aquest cicle d'escrits assagístics, analitzem l'obra *Si em necessites, xiula* (2005), un homenatge a la seua amiga Montserrat Roig amb qui compartia també molts ideals. Es tracta d'un seguit de reflexions literàries a partir de la desaparició d'aquesta, en què s'analitza el paper de la dona escriptora en la literatura catalana, constantment estigmatitzada per dues lloses: el fet de ser dona i, a més, escriure en català: “En les llistes dels grans cervells de la humanitat hi ha poques dones; però també hi ha pocs negres, i per la mateixa causa tot” (Simó, 2005: 61).

Com a figures capdavanteres i valentes, l'obra esdevé un repàs del període cultural en què totes dues coincidiren, els anys 80, abanderats per un feminisme potent. Simó reconeix a Roig l'esforç per reivindicar el paper de la dona, d'una banda, i, d'una altra, per donar veu a molta gent desapareguda, víctima de les barbàries més aberrants, com ara plasma a *Els catalans als camps nazis* (1977)⁶. Segons l'autora, Roig va recuperar la memòria i ens va mostrar amb claredat l'herència de Franco, per tal d'assumir-la. D'aquesta manera, la dignitat de molts catalans havia estat recuperada en les seues pàgines.

Com a conclusió general dels escrits assagístics, hem presenciat dos eixos centrals: d'una banda, el polític i cultural, caracteritzat pel fort to nacionalista i independentista i de caire reivindicatiu; de l'altra, el feminisme, vinculat al món artístic i literari, viscut en la pròpia pell de l'autora i de les seues interlocutores, com en aquest darrer cas de la Montserrat Roig.

7. ELS ESCRITS PERIODÍSTICS

Arribem així al procés d'escriptura on l'ideari d'Isabel-Clara Simó mostra la seua cara més potent: el periodisme. Si bé la seua faceta com a escriptora literària és més curta⁷, no ocorre el mateix amb la de periodista, la qual esdevé molt extensa, ja que des de ben jove hi tenen cabuda un seguit d'esdeveniments que l'arrossegaran cap a aquest àmbit. De fet, amb la destinació a Figueres com a nova i flamant professora de Filosofia, Simó

hi coneix Xavier Dalfó, un ambiciós periodista local de qui s'enamora i es casa en un breu espai de temps. Progressivament, la revista *Canigó* dirigida per Dalfó va augmentant en èxit i en tirades i Simó combina el seu paper com a docent i com a periodista, col·laborant-hi en diverses ocasions. El 1972 esdevé un punt d'inflexió en el si de la revista, ja que Simó, seguint estratègies de supervivència traçades pel matrimoni, es trau el carnet de periodista i se'n transforma en la nova directora. És aleshores, que *Canigó* experimenta un canvi radical en tots els àmbits⁸. Així, el 1975, la revista passa a ser setmanal i traslladen la seu i els poders a Barcelona, on Simó i Dalfó emigraran fins la resta dels seus dies. La revista agafa unes dimensions exitoses i inesperades i hi col·laboren personalitats de gran renom cultural del moment com ara Montserrat Roig, Pere Calders, Joan Fuster, Ricard Salvat o Avel·lí Artís-Gener, entre d'altres.

Als inicis com a periodista, Simó combina els seus coneixements didàctics amb els periodístics, dotant els seus escrits d'unes connotacions filosòfiques bastant evidents. “Si hi ha alguna cosa que distingeixi les persones de la resta dels éssers vius existents, és la raó. Si hi ha algun procediment per a arribar a unes conclusions, donats uns fets previs, és el procediment racional” (Simó, 1969: 7). A més, destaquen línies temàtiques com la preocupació per la llengua i la cultura catalana, la crítica cap als detractors artístics (polítics, catòlics, crítics...) o la cita de fonts antigues per a reivindicar la història dels Països Catalans.

És en aquest context, que Simó utilitza la seua faceta com a periodista per a realitzar un al·legat cap a aquesta tasca: “El periodisme és una necessitat. I els periodistes, en una bona majoria, han hagut d'empènyer i arrossegar les empreses per portar a terme l'aventura –heroica tan sovint– de la informació” (Simó, 1975: 3). Es tracta d'una etapa fructífera, agitada socioculturalment i decisiva en el desenvolupament de la revista. Recordem, a més, que Simó n'agafa les regnes i, com a directora, realitza tot un seguit d'entrevistes personals molt enriquidores que l'ajuden a configurar el seu ideari⁹. Un ideari bastit per una ideologia política que rebutja el centralisme i les restriccions i que reivindica les manifestacions artístiques, que englobarien la pintura, la música, el cinema i la literatura, entre d'altres.

Després que *Canigó* tancara les portes el 1983 i Simó es dedicara de ple a la seua faceta com a escriptora literària, el 1999 reprenéu el fil periodístic al diari *Avui*, en una columna diària anomenada “De Fil de Vint”¹⁰, homenatjant les seues arrels alcoianes. A causa del gran volum d'articles acumulats, el 2003 l'autora publica el llibre *En legítima defensa* que en reuneix un nombre elevat i els classifica per temàtiques ben diferenciades. Aquest aplec d'articles permet apreciar més nítidament el nou estil periodístic de l'autora, més virulent, més directe i farcit amb ironies, col·loquialismes, unitats fràsiques i grans dosis d'humor. D'aquesta manera, la contemporaneïtat immediata dels seus escrits, units amb la brevetat exigida per la tipologia textual, deriven en la consecució de l'objectiu primordial dels articles de Simó: adoptar un fort compromís amb el lector, per tal d'enriquir-lo en l'àmbit cultural i imaginatiu i, així, provocar una reacció en cadena. També aquesta antologia permet inspeccionar l'ideari de l'autora, basat en constants reivindicacions artístiques, la defensa a ultrança del dret a la llibertat, la reivindicació de les lletres catalanes, o la defensa dels postulats independentistes: “Com deixar de ser espanyola? No tinc cap altre recurs que abandonar el territori estatal?” (Simó, 2002: 73). A més, també s'ha accentuat el posicionament de defensa de la igualtat de la dona i dels homosexuals, així com el rebug frontal a qualsevol tipus de discriminació: “He patit, com a ésser humà, discriminacions pel fet de ser dona; però ni de lluny es poden comparar a les discriminacions que he patit i que pateixo per ser catalanoparlant i catalanoescriptent; i no m'estic referint només a l'època franquista” (Simó, 1999: 152).

A mesura que la tasca incessant com a escriptora d'èxit acompanya Isabel-Clara Simó, el diari *Avui* sofreix el 2011 un procés de conversió i reinvençió i passa a denominar-se *El Punt Avui*, accentuant el caràcter digital. Alhora, també canvia la col·laboració periodística de l'autora, la qual passa a ser setmanal en una columna també amb nova denominació: “Ull de peix”¹¹. Aquest darrer aspecte de publicació setmanal implica que els articles de Simó acumulen més erudició i emmagatzematge descomunal d'informació, a causa de la preparació més dilatada en el temps. Així, abraçarà nous àmbits que mai abans havia tractat amb dedicació, com ara l'economia, els esports o la televisió.

Ara bé, també aquests darrers articles representen una continuació de tot l'ideari bastit al llarg de la

⁵ Periodista, escriptora i activista argentina que residia a Barcelona, que estudià català a Buenos Aires i es relacionà amb dissidents del Casal de Catalunya. Col·laborà en la ràdio i la televisió catalana, escrigué assajos històrics i tingué una bona relació amb l'escriptora, fruit de la qual era comú l'intercanvi epistolar que desembocà en l'edició d'aquest llibre.

⁶ De fet, Montserrat Roig va publicar aquest llibre un any i mig després de la mort de Franco.

⁷ Des del 1979 des d'*És quan miro, que hi veig clar* fins el 2020, any de la seua desaparició.

⁸ La Universitat d'Alacant, més concretament l'equip de “L'arxiu de la democràcia” ha digitalitzat tots els números de la revista de la segona etapa setmanal, i es poden consultar telemàticament. A la bibliografia hi afegim l'enllaç.

⁹ Entrevistes a Miguel Àngel Asturias, J. V. Foix, Joan Brossa, Ricard Salvat, Joan Fuster, Josep Pla o Maria Aurèlia Capmany, entre d'altres.

¹⁰ Expressió alcoiana procedent del lèxic de la indústria tèxtil que significa molt bo, molt ben fet, de màxima categoria i qualitat, sense el més mínim defecte. A més, també s'empra per definir a qui va molt mudat, molt ben vestit, impecable.

¹¹ Núria Cadenes publica una antologia d'aquests darrers articles de Simó denominada *No tinguis èxit*, el 2021.

seua trajectòria. En aquesta etapa, Simó aprofundirà molt més en la lluita per l'independentisme, exposarà una antologia al fet cultural com a patrimoni més preuat, i intercanviarà impressions amb articulistes de renom contemporanis com Quim Monzó o Xavier Antich. Ara bé, també en aquests nous escrits s'apreciarà una altra via no tan marcada com abans, l'enfortiment dels vincles amb la seua infantesa i les seues arrels: Alcoi i el País Valencià.

Amb tot, i amb l'afany de concloure l'anàlisi dels articles d'opinió de l'autora, esmentarem que la construcció ideològica que ha anat bastint Isabel-Clara Simó al llarg de la seua trajectòria no s'ha desviat cap mil·límetre des dels seus inicis fins als darrers anys com a periodista. Aquests escrits han evidenciat una crítica clara, contundent i farcida d'humor i d'ironia, generadora, sempre, d'idees noves amb la inclusió de dades de gran pes. Ara bé, podem tancar aquest apartat fent referència als quatre eixos centrals sobre els quals s'edifiquen gran part dels articles de Simó: la reflexió sociolingüística actual catalana, l'independentisme, el feminisme i grups socials discriminats i la reivindicació artística i cultural.

8. CONCLUSIONS

Una vegada analitzades totes les tipologies textuales que ha conreat l'autora, arribem a unes conclusions que són molt palmàries i que la defineixen com a una escriptora consagrada i fidel als seus ideals. Evidentment, caldrà marcar que pràcticament en la totalitat dels escrits de Simó s'observen marques ideològiques, evidentment, en major o en menor mesura.

En primer lloc, tractarem d'analitzar aquells resultats més evidents i més indubtables que han quedat de manifest després de recórrer tot el conjunt d'obres assenyalades. Així, esmentarem que els trets ideològics de caire polític, més en concret, la defensa del nacionalisme i l'independentisme apareixen en totes les obres de no ficció, sense obviar-ne cap. Tant fa el motiu de l'escriptura. Els trets ideològics a favor d'aquest posicionament polític s'hi mostren a tot arreu. Fins i tot hi ha una obra completa que tracta d'explicar els raonaments i les conclusions a què arriba la mateixa Simó. Per tant, totes les obres de no ficció, tota la ideologia de l'escriptora i tots els textos periodístics estaran impregnats d'una brisa nacionalista.

Podem deduir per les paraules d'Emili Marín que aquesta ideologia política té les seues arrels en la infantesa, en els seus orígens alcoians, i en la figura paterna més concretament: “La vida d'Isabel-Clara Simó, com qualsevol altra, té unes influències algunes de les quals han estat decisives, per exemple, la del seu pare, Rafael Simó Alós. Tota la contradicció de la postguerra espanyola estava present en la seua vida. Republicà, per tant, perdedor” (Marín, 2006: 21).

Molt relacionada amb els ideals polítics de Simó hi deduïm la reivindicació de llibertat, en tots els sentits, que emanen els seus escrits. Els individus, els territoris, els animals, la llengua, la cultura, tot ha de ser lliure. Hem deixat arrere un període grotesc on les prohibicions, restriccions i amenaces eren el pa de cada dia, on les angoixes asfixiaven tothom, i aquest moment actual i contemporani cal aprofitar-lo. Com hem mencionat, els escrits de Simó es caracteritzen per criticar aquest centralisme, i mostrar una repulsió davant tots aquells entrebancs que ens trobem en aquest camí cap a la llibertat.

Un tret que caracteritza tota l'obra de no ficció és la referència a aquelles persones que han esdevingut cabdals en el canvi ideològic i en el pensament literari i artístic dins el seu camí com a escriptora. És a dir, els escrits els tenim saturats d'al·lusions a Joan Fuster, la influència que més copsà el pensament de Simó, la figura més representativa i més admirada per l'escriptora. A tot arreu utilitza les seues cites, frases i savis consells. Però no és l'única: Pla esdevé fonamental, sobretot, en terres catalanes. Ambdós poden representar l'univers més significatiu i influent en el devenir ideològic, i literari, de Simó.

Un altre aspecte fonamental que sovinteja tots aquests escrits és la preocupació irrefutable de l'escriptora per la cultura, per la llengua i, en especial, per la literatura, que, evidentment, és el terreny per on se sent més còmoda Isabel-Clara Simó. Hem observat que tot i la diversitat dels textos analitzats, Simó sempre anota, exposa i divulga els seus estudis literaris, així com els seus comentaris més coetanis sobre el món que l'envolta, tant pel que fa la cultura en general, com pel fet lingüístic, tan problemàtic i escabrosos dins els Països Catalans. Tot des d'un punt de vista contemporani, actual. Per això, deduïm que la contemporaneïtat tan habitual dins l'obra narrativa de la pròpia Simó, també és identificativa de l'obra de no ficció.

Dins aquest afany per examinar el món cultural i literari d'aleshores, destaca el disgust, i el tracte hostil que, moltes vegades ha suportat l'escriptora per part de les elits intel·lectuals. En molts escrits s'ha evidenciat aquest enuig i disconformitat davant aquesta tessitura que està causada per la seua ideologia i els seus orígens. Així, ho comenta Simó: “El meu tracte no és fluid del tot. No m'acaben de creure, per ser alcoiana, valenciana i extremista. La societat catalana és una mica tancada, encara que jo tinc molts amics i m'estimen, però costa un poquet” (Marín, 2006: 108).

Un altre tret derivat de l'anàlisi de les seues obres és la defensa de la igualtat de la dona i la presència d'un alt grau de feminisme. Al llarg d'aquest treball, hem parlat de compromís, de deures, i d'una escriptora fidel als seus pensaments. La defensa de la dona ha estat una constant en Simó, però a diferència dels trets esmentats anteriorment, no ha complert amb l'obligació de manifestar la seua ideologia en totes les obres, ja que a *Els racons de la memòria*, a la crítica a Boadella i, sobretot, als inicis com a escriptora en premsa, el perfil més feminista de Simó ha romàs reposat i sembla rebel·lar-se quan Simó emprèn l'escriptura literària al mateix moment que hi torna a col·laborar en premsa, en aquesta ocasió al diari Avui. Les experiències viscudes en la seua pell com a escriptora, moltes vegades menyspreada i silenciada fa que a partir d'elles s'hi desperte aquest sentiment reivindicatiu. Per contra, és a la narrativa on s'observa aquest paper valent, fort i protagonista dels seus personatges femenins.

Per últim, el darrer tret destacat que s'observa en pràcticament la totalitat d'obres analitzades, és la reivindicació dels seus orígens, és a dir, l'estima pel seu poble natal, l'enyorança i els records de la seua infantesa, així com l'orgull dels seus orígens. Com hem vist en les cartes intimistes amb Gabancho, Simó declarava a la seua interlocutora que admirava les persones que rememoren les seues arrels i alhora les divulguen tant com poden.

Tot plegat, podem corroborar que, una vegada analitzades totes les obres de l'autora, arribem a un resultat investigador: a més ficció, menys ideologia, i viceversa, a menys ficció, més ideologia. En aquesta comunicació hem partit dels contes, peces breus on els conceptes ideològics romanen més profunds, passant per les novel·les, els escrits dramàtics, autobiogràfics, assagístics i, finalment, als periodístics, on sense dubte l'autora no dissimula gens el seu ideari. El fet que Simó siga valenciana, establerta a Catalunya ja fa molts anys, afavoreix que l'escriptora tinga la capacitat d'observar i analitzar amb ull clínic tots els aspectes que considere dignes de ser comentats a nivell de tot el territori que engloba la nostra cultura. Així, com ella afirma, gaudeix d'una versatilitat geogràfica a vegades incòmoda ja que a la seua terra natal la consideren catalana per la seua trajectòria vital i a Catalunya la consideren valenciana pel fet d'haver nascut a Alcoi i haver estudiat sota les directrius de figures intel·lectuals de la mida de Joan Fuster a la Universitat de València, personatge que influí decisivament en la visió literària i lingüística de la jove estudiant: “Va ser a la Universitat on jo m'assabento que tinc una llengua i un país amb una història molt important. Jo pensava que la meua llengua era només per parlar amb la família. No havia llegit ni una ratlla en la meua llengua. I als 20 anys escric la primera quartilla en català” (Alberola, 1994: 36).

BIBLIOGRAFIA

- Alberola, Miquel. (1994). Entrevista. *El Temps*, 36-39.
- Aritzeta, Margarida. (2014). *Retrats: Isabel-Clara Simó (26)*. Barcelona: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.
- Beltran, Adolf. (2006). El compromís social en Isabel-Clara Simó. Dins *Isabel-Clara Simó, un somriure compromès* (61-64). València: Saó.
- Bermejo, M. Dolors. (2000). Una escriptora compromesa amb les dones. *El Temps*, 18, 10-11.
- Cadenes, Núria. (2021). *No tinguis èxit*. Barcelona: Comanegra.
- Cervera, Alfons. (2006). L'escriptura de la dignitat. Dins *Isabel-Clara Simó, un somriure compromès* (99-101). València: Saó.
- Cortés, Carles. (2006). Escriptora, dona i lluitadora. *Passadís. Quadern de lletres*, 26, 81-92.
- Garcia Grau, Miquel. (2006). Isabel-Clara Simó o el combat lúcid de la reflexió. *Passadís. Quadern de lletres*, 26, 67-80.
- Guardiola i Savall, M. Isabel. (1999). La salvatge d'Isabel-Clara Simó, una nova fórmula de mite clàssic de Pigmalíó? Aproximació a la novel·la i al mite. *L'Aiguadolç*, 25, 51-60.
- Huguet, Jesús. (2006). El compromís social en Isabel-Clara Simó. Dins *Isabel-Clara Simó, un somriure compromès* (93-96). València: Saó.
- Marín, Emili J.. (2006). Acadèmia Simó. Dins *Isabel-Clara Simó, un somriure compromès* (21-23). València: Saó.
- Moltó, Ezequiel. (2000). Entrevista amb Isabel-Clara Simó. *El Temps*, 18, 8-10.
- Palau, Montserrat, (1999). Explicar les diferències. Gènere i nació a la narrativa d'Isabel-Clara Simó. *L'Aiguadolç*, 25, 29-38.
- Redortra, Gemma. (2012). Isabel-Clara Simó (1943). Dins Pilar Godayol (ed.) *Converses amb catalanes d'avui* (107-117). Barcelona: Eumo Editorial.
- Simó, Isabel-Clara (1969). Trencant una llança per la raó. *Canigó*, 190, 7.
- Simó, Isabel-Clara (1975). El periodisme. *Canigó*, 421, 3.
- Simó, Isabel-Clara. (1979). *És quan miro que hi veig clar*. Barcelona: Selecta.
- Simó, Isabel-Clara. (1983). *Júlia*. Barcelona: La Magrana.
- Simó, Isabel-Clara. (1985). *Bresca*. Barcelona: Laia.
- Simó, Isabel-Clara. (1987). *El mossèn*. Barcelona: Plaza & Janés.
- Simó, Isabel Clara. (1987b). *Alcoi-Nova York*. Barcelona: Edicions 62.
- Simó, Isabel-Clara. (1992). *Històries perverses*. Barcelona: Edicions 62.
- Simó, Isabel-Clara. (1997). *Dones*. Barcelona: Columna.
- Simó, Isabel-Clara (1999). Aznar i la llengua. Dins *En legítima defensa* (2ªed., 151-152). Barcelona: Columna.
- Simó, Isabel-Clara. (2000). *Sobre el nacionalisme (Carta al meu nét)*. Barcelona: Columna.
- Simó, Isabel-Clara. (2002). De baixa. Dins *En legítima defensa* (2ª ed., 73-74). Barcelona: Columna.
- Simó, Isabel-Clara. (2003). *En legítima defensa. Els millors articles de l'AVUI*. Barcelona: Columna.
- Simó, Isabel-Clara. (2004). *Angelets*. Barcelona: Edicions 62.
- Simó, Isabel-Clara. (2005). *Si em necessites, xiula*. Barcelona: Edicions 62.
- Simó, Isabel-Clara. (2008). *Adéu, Boadella*. Barcelona: Mina.
- Simó, Isabel-Clara. (2009). *Els racons de la memòria*. Barcelona: Edicions 62.
- Simó, Isabel-Clara. (2010). *Homes*. Alzira: Bromera.
- Simó, Isabel-Clara. (2011). *Cartes d'independència a la vora d'una tassa de te [amb Patrícia Gabancho]*. Barcelona: A Contra Vent.
- Simó, Isabel-Clara. (2012). *La visita*. Alzira: Bromera.
- Simó, Isabel-Clara. (2013). *Els invisibles*. Barcelona: Amsterdam.
- Simó, Isabel-Clara (2014). *Tota aquesta gen.*, Barcelona: Edicions 62.
- Simó, Isabel-Clara (2022). *L'inesperat i altres contes*. Alzira: Bromera.
- Universitat d'Alacant, Arxiu de la Democràcia (2022). <https://web.ua.es/va/revista-canigo/presentacio-arxiu-canigo.html>